

Til Stortingets utenriks- og forsvarskomiteé, 09.11.2017

Høringsinnspill – Representantforslag om at Norge må utrede muligheten for å signere atomvåpenforbudet (Dok 8:23 S (2017-2018))

FN-trakten som forbyr atomvåpen (UN Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons, TPNW) inneholder ingen formuleringer som begrenser statspartenes mulighet for å være i militære allianser med land som har atomvåpen. For å kunne undertegne TPNW må imidlertid Norge sikre at våre nasjonale forsvarsplaner og sikkerhetspolicyer ikke under noen omstendighet omfatter eller forutser en mulighet for at andre land skal true med eller bruke atomvåpen på våre vegne. Slike endringer er fullt mulig å identifisere og gjennomføre - både juridisk, politisk og praktisk sett. At det vil bli en krevende og politisk ubehagelig prosess, er sikkert. Regjeringen har imidlertid en altfor snever oppfatning av hva slags handlingsrom de enkelte medlemslandene i NATO har.

Norsk Folkehjelp støtter forslaget om at Norge igangsetter en utredning av muligheten for å undertegne TPNW. Vi oppfordrer komiteen til å sikre at utredningen bygger på følgende premisser:

Balanse og bredde

Tilgjengelig kunnskap og forskjellige synspunkter må framlegges på en balansert måte. Utredningen bør derfor gjennomføres med støtte fra en gruppe med eksternt oppnevnte norske og internasjonale eksperter, inkludert juridiske og tekniske eksperter samt annen ekspertise som bidro fram mot og under fremforhandlingen av TPNW, som United Nations Institute for Disarmament Research (UNIDIR). Videre bør utredningen ta opp i seg kunnskapen fra tidligere gjennomførte utredninger, som ILPIs *A ban on nuclear weapons. What's in it for NATO*¹ og Friedrich Ebert Stiftung's *Hold-out or silent supporter. Implications of the Humanitarian Initiative on Nuclear Weapons for Germany*².

Samlende, ikke polariserende

Regjeringen framstiller TPNW som polariserende. Det er snarere slik at engasjementet i FN rundt TPNW har tydeliggjort at flere atomvåpenstater ikke har til intensjon å oppfylle sin juridiske plikt under Ikkespredningsavtalen til å ruste ned og avskaffe sine arsenaler. Norsk Folkehjelp mener også at regjeringen selv bidro til polarisering ved å forsøke å motarbeide fremforhandlingen av TPNW. Stortinget må sikre at utredningen den nå bestiller ikke bidrar til ytterligere polarisering. Alle bekymringer og utfordringer må selvfølgelig identifiseres og tas på alvor. Det er i alles interesse. Men utgangspunktet må være å søke å analysere hvordan disse kan overkommes og hvordan felles grunn kan oppnås mellom TPNWs statsparter og NATO. Norge kan ikke møte polarisering med å føre en polariserende argumentasjon. Dette må gjenspeiles i utredningens form og innhold.

Lojalitet til en rettsbasert og FN-ledet verdensorden

Utredningsarbeidet må veiledes av den etablerte norske linje med lojalitet til en rettsbasert og FN-ledet verdensorden (senest redegjort for i regjeringens statsbudsjett for 2018). Denne linje fordrer at utredningen forholder seg konstruktivt, åpent og positivt til TPNW - nå som denne er en realitet i internasjonal rett. Selv om det er vanskelig for NATO-land å slutte seg til i dag må Norge ønske velkommen både TPNW og alle andre tiltak for å iverksette Ikkespredningsavtalens krav om full avskaffing av atomvåpen. Hvis konklusjonen skulle bli at Norge ikke ennå er i posisjon til å undertegne TPNW, bør utredningen identifisere hvordan Norge på andre måter kan bidra positivt til FNs arbeid med å universalisere og iverksette TPNW, med mål om økt opplutning om den norm som traktaten nedsetter. Utredningen må ikke – fordi det er vanskelig for Norge å undertegne TPNW – bevisst eller ubevisst låne krefter til den desinformasjonskampanje som noen atomvåpenstater fører

¹ <https://ilpi.org/publications/a-ban-on-nuclear-weapons-whats-in-it-for-nato/>

² <http://library.fes.de/pdf-files/iez/11525-20151202.pdf>

for å svekke TPNW. Gitt den kunnskap vi har om at en kjernefysisk katastrofe er uunngåelig og rykker stadig nærmere, kan det ikke understrekes nok hvor uansvarlig og farlig det er å bidra til å svekke en norm som sier at det finnes ingen rette hender for atomvåpen. TPNW har blitt fremforhandlet av tre firedele av FNs medlemsland og har som formål å gjøre atomvåpen til gjenstand for fordømmelse snarere enn prestisje, hindre ytterligere spredning og påskynde balansert og gjensidig nedrustning. Norsk Folkehjelp håper derfor at det kan unngås at utredningen framsetter ubegrunnede eller villedende påstander. Regjeringens argumenter om at TPNW svekker Ikkespredningsavtalen eller kan føre til ensidig nedrustning må begrunnes, og de mange argumentene for at dette ikke er tilfelle må samtidig framlegges. Likeledes håper Norsk Folkehjelp at utredningen ikke repeterer regjeringens påstand om at TPNW ikke vil ha noen effekt, uten at det eventuelt framlegges god argumentasjon for og imot. Utredningen kan ikke ignorere at selve årsaken til atomvåpenstaters motstand mot TPNW er at de selv erkjenner hvor stor innflytelse utvikling av nye normer har på internasjonal politikk.

Refleksjon rundt Norges aksept for atomvåpen

Hvis utredningen konkluderer med at Norge ikke kan undertegne TPNW må den erkjenne at den grunnleggende årsaken til dette er at vi som nasjon mener at atomvåpen er akseptable virkemidler i krig. Det er ikke TPNW som er problemet, men norske politiske holdninger. Utredningen må bidra til refleksjon rundt det faktum at norsk sikkerhetspolitikk i dag er basert på vilje til å la en alliert true med og potensielt bruke våpen som er laget for å drepe millioner av sivile på få sekunder, på våre vegne. Norge er ikke en passiv statist i dette svært alvorlige spillet. Vi har en aktiv rolle. Ved å insistere på at vi trenger atomvåpen for vår sikkerhet gjør Norge nedrustningsarbeidet vanskeligere, øker faren for spredning til andre land, og øker risikoen som atomvåpen utsetter oss alle for. Vi kan ikke hevde at vi arbeider for kjernefysisk nedrustning og ikke-spredning, hvis vi ikke selv er villige til å frasi oss beskyttelse fra et forbudt våpen. TPNW vil før eller senere tvinge Norge til å ta et oppgjør med vår dobbeltmoral på dette området.

Argumenter for og mot kjernefysisk avskrekking

Utredningen bør analysere og legge til rette for meningsbrytning om kjernefysisk avskrekking som virkemiddel, istedenfor å gjenta gamle sannheter. Gjennom det norskstartede humanitære initiativet er det framkommet ny kunnskap, og utredningen er en anledning til å oppdatere Stortinget på denne. Hva er argumentene for at en fortsatt satsing på kjernefysisk avskrekking i NATO gir sikkerhet, og hva er argumentene for at denne strategien gir permanent usikkerhet? Og hvilke muligheter finnes for å stake ut en ny kurs for bærekraftig sikkerhet? Norsk Folkehjelp mener at noe av det mest lojale Norge kan gjøre som NATO-medlem, er å bidra til at alliansen ser fakta i øynene og arbeider for å redusere den betydning den legger på kjernefysisk avskrekking.

Realitetsvurdering av hvilke endringer som er nødvendige

Hvis utredningen skal bli et nyttig verktøy for Stortinget må den konkret identifisere og analysere hvilke endringer som må gjøres i norske forsvarsplaner og sikkerhetspolicyer for at vi skal kunne slutte oss til TPNW og fortsette å være i militær allianse med et land som har atomvåpen. Ut av slik kunnskap kommer det handlingsrom. Denne kunnskapen vil også bli sentral for hvilke tolkninger Norge skal legge til grunn dersom vi velger å undertegne TPNW.

Konsekvenser av å stå utenfor TPNW

Når TPNW trer i kraft vil forsvaret av Norge være basert på et ulovlig våpen. Det vil bli vanskeligere og vanskeligere for Norge å velge å stå utenfor den nye internasjonale normen mot atomvåpen, som en del av et mindretall som vil bli stadig mindre. Utredningen bør derfor også analysere hva konsekvensene blir for Norge om vi velger å stå utenfor TPNW. Videre bør det vurderes hvordan det vil påvirke NATO om alliansen fortsetter å legge stor betydning på et våpen som bryter internasjonal rett.